

Příloha č. 5

Popis původců typu gymnázium

Nižší reálné gymnázium

Preferovaná forma jména:¹ Nižší reálné gymnázium v Kostelci (Krásné, Kostelec, Česko : 1863 – 1871), **typ formy jména:** úřední, **datace použití jména od/do:** 1863 – 1871

Variantní forma jména:²

Nižší reálné gymnasium v městě Kostelci, **typ formy jména:** úřední

Nižší reálné gymnasium v Kostelci, **typ formy jména:** úřední

Gymnasium reálné nižší v Kostelci, **typ formy jména:** invertovaná podoba jména

Gymnasium reálné v Kostelci, **typ formy jména:** historická/dřívější forma

Vznik:

datace vzniku: 9. 11. 1863

typ vzniku: zřízením/založením

vztahy spojené s událostí Vznik: *předchůdce:* –

Zánik:

datum zániku: 12. 10. 1871

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: *nástupce:* Reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci (Kostelec, Česko : 1871 – 1909)

Struční charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Roku 1849 byla v Kostelci při škole hlavní zřízena dvoutřídní nižší reálka (neboli podreálka), která byla roku 1853 rozšířena na školu trojtřídní. Tato podreálka však neopravňovala ke studiu na vysokých školách, a tak se kostelečtí studenti i nadále rozjížděli do okolních měst. Proto se kostelecká veřejnost začala snažit o přetvoření nižší reálky v gymnázium, čímž by vznikl nový typ školy, reálné gymnázium.

Návrh obecního zastupitelstva byl 22. září 1863 schválen vídeňským ministerstvem a již 6. října bylo slavnostně zahájeno vyučování v 1. třídě se 106 žáky veřejnými a jedním privatistou. Kostelec se stal jedním z prvních měst s tímto typem školy. Šlo o spojení klasického gymnázia, připravujícího ke studiu na vysoké škole, a reálné školy, více zaměřené technicky a pro reálný život, povolání v obchodu a průmyslu.

Třída kosteleckého gymnázia byla umístěna v dosavadní budově za kostelem spolu s ostatními třídami školy hlavní. Sbor byl převzat z podreálky a první učební osnovu si musel vypracovat sám učitelský sbor, úřední organizační směrnice byly vydány až dodatečně.

Nová škola nebyla státní, ale městská, a město hradilo veškeré náklady. Bylo jasné, že s přibýváním dalších tříd gymnázia nebude kapacita budovy hlavní školy brzy stačit. Proto město rozhodlo, že pro gymnázium postaví novou budovu. Dne 20. dubna 1863 byl položen

¹ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

² V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

základní kámen k budově na Školním náměstí a reálné gymnázium se do ní přestěhovalo počátkem školního roku 1864/65.

Školu postavil v novorenezančním slohu architekt a stavitel František Novák starší. Stavba stála město mnoho peněz (65 942,92 K), stát mu vyšel vstříc tím, že od školního roku 1867/68 dostávala škola státní subvenci na úhradu osobních platů ředitele a čtyř profesorů. Žáci platili městu školné, v prvních letech částka činila 12 zlatých, později se cena stupňovala na 16, 24 a od roku 1886 dokonce na 30 zlatých ročně.

Výnosem ministerstva kultu a vyučování z 13. října 1871 bylo kostelecké nižší reálné gymnázium postátněno a povýšeno na osmitřídňé. Ústav začal vystupovat pod názvem C. k. Reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci.

Funkce původce:

vzdělávání

osvětová a kulturní činnost

sociální péče a charitativní činnost

Normy – konstitutivní:³

Výnos ministerstva kultu a vyučování 16. 9. 1849, č. 339 ř. z., organizační nástin pro gymnázia a reálky (schválen císařským nařízením č. 6545, č. 393 ř. z., novelizováno 14. 5. 1869, č. 62 ř. z.)

Výnos ministerstva z 25. 7. 1863, povolení k přetvoření podreálky v nižší gymnázium

Výnos ministerstva z 9. 11. 1863, definitivní schválení (nižší škola reálná spojená se školou hlavní má se přeměnit na samostatné nižší reálné gymnázium)

Povolení Jeho císařského královského Apoštolského Veličenstva z 30. 9. 1871 k převzetí reálného gymnázia do státní správy od 1. 10. 1871

Výnos ministerstva č. 11365 z 13. 11. 1871, převzetí gymnázia do státní správy a rozšíření od školního roku 1871/1872 postupně na úplné vyšší gymnázium

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

V době založení ústavu byl celý pedagogický sbor převzat z podreálky, skládal se z profesorů a učitelů. Katolickému náboženství vyučovali členové pedagogického sboru. Externisty bylo vyučováno židovské náboženství.

Ředitelé a zatímní správci:⁴

Josef Šimek, zatímní ředitel 1863 – 1868

Ferdinand Macháček, zatímní správce 1868

Matěj Trapl, ředitel 1868 – 1871

Vztahy:

Sídlo korporace⁵:

Kostelec (Kostelec, Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Komenského čp. 57/I, 1863 – 1864; Školní náměstí čp. 6/II, 1864 – 1871

³ Normy je třeba vždy uvádět konkrétně k dané škole, nikoli všechny normy jsou všeobecné. Uvádí se jen normy zásadní pro organizaci školy.

⁴ Není povinnou součástí vnitřních struktur původce.

⁵ Pokud ji lze zjistit, uvádí se přesná adresa, nebo adresy. Pro výčet adres v rámci napojeného geografického objektu je v IS CAM určena poznámka k tomuto vztahu. Vyplňuje se často u zaniklých původců, např. u škol ve větších městech apod.

Geografická působnost: – ⁶

Nadřazená korporace: Městský úřad Kostelec (Kostelec, Kostelec, Česko : 1850 – 1945),
datace vztahu od/do: 1863 – 1871

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 60, jubilejní program C. k. reálného gymnázia v Kostelci
za školní rok 1913

PLACHT Otto, HAVELKA František. *Příručka školské a osvětové správy*. Praha, 1934.

Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování školských fondů

⁶ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Reálné gymnázium

Preferovaná forma jména:⁷ Reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1871 – 1909)

typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:⁸

C. k. reálné a vyšší gymnasium v Kostelci, **typ formy jména:** úřední

Gymnasium c. k. realné v Kostelci, **typ formy jména:** historická/dřívější forma

Realné gymnasium v Kostelci, **typ formy jména:** historická/dřívější forma

Vznik:

date vzniku: 13. 10. 1871

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: předchůdce: Nižší reálné gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1863 – 1871)

Zánik:

datum zániku: 31. 8. 1909

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: nástupce: Státní reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1909 – 1914)

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Kostecké nižší reálné gymnázium, do té doby pouze čtyřtřídní, bylo dne 13. října 1871 postátněno a povýšeno na osmitřídní. Ústav byl přejmenován na C. k. reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci. Ve školním roce 1871/72 byla otevřena pátá třída a každý následující rok přibyla další, takže již v roce 1874/75 mělo gymnázium všech osm tříd.

Teprve od školního roku 1873/74 byl pro všechny školy zaveden jednotný učební plán. Podle něho měly první dvě třídy společný základ, ve třetí a čtvrté třídě existovaly dvě větve – gymnazijní a reálná, první s výukou řečtiny, druhá s výukou francouzštiny. Žáci z reálné větve nemohli postoupit na vyšší gymnázium, jelikož se tam pokračovalo s výukou řečtiny, a proto měla větev reálná dlouhou dobu mnohem méně žáků než větev gymnazijní.

Roku 1874/75 skládali studenti první maturitní zkoušky, a to z náboženství, latiny, řečtiny, češtiny, němčiny, dějepisu, matematiky a fyziky. V roce 1878 odpadla maturita z náboženství a v roce 1879 byla maturita povinná jen z latiny, řečtiny, češtiny a matematiky. Kromě toho maturovali z dějepisu a fyziky ti žáci, jejichž průměrná známka z těchto předmětů za dva roky byla 3 nebo 4.

Součástí osnov byla i výuka náboženství. Katolické náboženství bylo povinné, ovšem aby mohlo být vyučováno dalšímu, především evangelickému nebo židovskému náboženství, bylo třeba dosáhnout zákonem stanoveného počtu 20 žáků daného vyznání. Počty často kolísaly a teprve od školního roku 1893/94 bylo evangelické náboženství nastálo zahrnuto do osnov

⁷ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

⁸ V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

jako povinný předmět. Židovskému náboženství se jako povinnému předmětu vyučovalo v letech 1885/86 až 1894/95, nastalo od roku 1910/11. Pokud bylo na škole méně než 20 žáků, byl předmět vyučován soukromě.

Dívky studovaly na gymnáziu pouze jako externistky či privatistky, a to v omezeném počtu – 5 % ze všech žáků, později v poměru s chlapci 10:1.

Počet žáků se neustále zvyšoval, a tak byla ve školním roce 1874/75 otevřena při první třídě pobočka a od školního roku 1885/86 mělo celé nižší reálné gymnázium paralelky. Z toho důvodu kapacita nové budovy už roku 1876/77 nestačila, proto bylo nutné umístit 3 třídy do najatých prostor v čp. 45/II.

Ačkoliv bylo gymnázium státní, městu Kostelec i nadále zůstala starost o školní budovu. Město řešilo také potíže s umístěním dívčí školy, a proto bylo rozhodnuto, že dívčí škola se přestěhuje do dosavadní budovy gymnázia a pro gymnázium bude postavena budova nová.

Poté došlo mezi zástupci města ke sporům o to, kde má nová gymnazijní budova stát. Strana „horní“ prosazovala umístění gymnázia na Novém městě za stávající gymnazijní budovou, strana „dolní“ chtěla budovu postavit v dolní části městského parku. Spor se dostal až na ministerstvo, a to rozhodlo ve prospěch strany „dolní“. Byla vypsána soutěž, ve které zvítězil projekt architekta Čermáka z Vinohrad a 8. června 1877 byla stavba zadána pražské firmě Kaur a Doubrava a stála 138 078,98 K. Kolaudace proběhla 10. července 1878.

U příležitosti výročí 30 let od založení gymnázia byly v srpnu roku 1893 uspořádány slavnosti s bohatým programem, jichž se zúčastnilo kolem tří stovek studentů, profesorů, absolventů i bývalých pedagogů.

V důsledku středoškolské reformy z roku 1908 vznikl nový typ reálného gymnázia bez dosavadní gymnazijní návstavy v 5. – 8. třídě, protože tyto třídy dostaly rovněž osnovu reálné gymnazijní. Řečtina byla zcela vypuštěna a nahrazena francouzštinou a zavedena byla chemie.

Od školního roku 1909/10 byl tento nový model zaveden v prvních třech třídách a v následujících letech postupně ve třídách dalších. Ve školním roce 1913/14 maturovala poslední třída starého typu gymnázia a ve školním roce 1914/15 byl již celý ústav přeměněn na moderní typ reálného gymnázia, jemuž se říkalo typ A.

Funkce původce:

vzdělávání

osvětová a kulturní činnost

sociální péče a charitativní činnost

Normy – konstitutivní:⁹

Výnos ministerstva kultu a vyučování 16. 9. 1849, č. 339 ř. z., organizační nástin pro gymnázia a reálky (schválen císařským nařízením č. 6545, č. 393 ř. z., novelizováno 14. 5. 1869, č. 62 ř. z. a 2. 5. 1883, č. 53 ř. z.)

Povolení ministerstva kultu a vyučování z 22. 9. 1871 otevřít 1. třídu vyššího gymnázia ve školním roce 1871/1872

Výnos ministerstva (kultu a vyučování) č. 11365 z 13. 11. 1871, převzetí gymnázia do státní správy a rozšíření od školního roku 1871/1872 postupně na úplné vyšší gymnázium

Výnos ministerstva kultu a vyučování č. 34180 z 8. 8. 1908, přidání nového typu střední školy – reálné gymnázium osmitřídní (typ A)

Výnos zemské školní rady č. 46022 z 26. 9. 1908, o přeměně dosavadních ústavů na školy nového typu

⁹ Normy je třeba vždy uvádět konkrétně k dané škole. Uvádí se jen normy zásadní pro organizaci školy.

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

Pedagogický sbor se skládal z c. k. gymnaziálních profesorů a c. k. gymnaziálních učitelů. Katolickému náboženství vyučovali jednak zástupci z řad stálého učitelského sboru, jednak externisté (např. kvardiáni kapucínského kláštera, kostelecký děkan). Externisty bylo vyučováno i náboženství evangelické (evangeličtí faráři v Ronovicích a Kostelci) a židovské (rabíni v Hradci a Městci).

O chod budovy se staral školní sluha, který byl placen městem.

Ředitelé nebo zatímní správci:¹⁰

Matěj Trapl, ředitel 1871 – 1888

Robert Beer, zatímní správce 1888 – 1899

...

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Kostelec, Česko); **poznámka:** adresa Kostelec, Školní náměstí čp. 6/II, 1871 – 1878; Krátká čp. 45/II, 1876 – 1878; Městský park čp. 274/IV, 1878 – 1914

Geografická působnost: –¹¹

Nadřazená korporace: Rakousko 1867 – 1918. Ministerium für Kultus und Unterricht (Vídeň, Rakousko: 1867 – 1918)

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 60, Jubilejní program C. k. reálného gymnázia v Kostelci za školní rok 1913

PLACHT Otto, HAVELKA František. *Příručka školské a osvětové správy*. Praha, 1934.

Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování fondů typu škola...

¹⁰ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

¹¹ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Státní reálné gymnázium

Preferovaná forma jména:¹² Státní reálné gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1909 – 1948)

typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:¹³

Reálné gymnasium s českým jazykem vyučovacím v Kostelci, **typ formy jména:** úřední

Státní gymnasium v Kostelci, **typ formy jména:** úřední

Realgymnasium mit tschechischer Unterrichtsprache in Kosteletz, **typ formy jména** úřední, **jazyk jména:** němčina

Vznik:

datace vzniku: 1. 9. 1909

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: *předchůdce:* Reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1871 – 1909)

Zánik:

datum zániku: 31. 8. 1948

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: *nástupce:* Gymnázium Kostelec (Kostelec, Kostelec, Česko : 1948 – 1953)

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

V důsledku středoškolské reformy z roku 1908 vznikl nový typ reálného gymnázia bez dosavadní gymnazijní nastavby v 5. – 8. třídě, protože tyto třídy dostaly rovněž osnovu reálné gymnazijní. Řečtina byla zcela vypuštěna a nahrazena francouzštinou a zavedena byla chemie.

Od školního roku 1909/10 byl tento nový model zaveden v prvních třech třídách a v následujících letech postupně ve třídách dalších. Ve školním roce 1913/14 maturovala poslední třída starého typu gymnázia a ve školním roce 1914/15 byl již celý ústav přeměněn na moderní typ reálného gymnázia, jemuž se říkalo typ A. Na tomto základu s drobnými změnami setrvalo gymnázium v Kostelci až do roku 1948/49.

Reformou z roku 1908 byla upravena i maturita: maturovalo se z češtiny, latiny, vlastivědy a matematiky. Pozdější úpravou bylo stanoveno, že žák může maturovat místo latiny z francouzštiny, ale volba nebyla na žákovi, ten maturoval z toho jazyka, ze kterého měl horší známku.

Do historie ústavu významně zasáhla první světová válka. Už 24. listopadu 1914 musela být budova reálného gymnázia vyklizena, aby v ní byla zřízena vojenská nemocnice. Po celou dobu války se vyučovalo v náhradních prostorách v budově muzea. Pro nedostatek topiva bylo vyučování omezováno, byly spojovány třídy, prodlužovány prázdniny a bylo zaváděno střídavé vyučování.

¹² Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

¹³ V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

Perzekuce se nevyhnula dokonce ani vedení školy. V roce 1916 bylo zahájeno vojenské soudní řízení proti řediteli gymnázia Josefu Steinhauserovi a proti profesoru Františku Hnídkovi pro pobuřování a velezradu. Oba učitelé byli suspendováni, ředitel Steinhauser mohl nastoupit zpět až v únoru roku 1918, profesor Hnídek teprve po skončení války.

Poslední vojáci budovu opustili až v červnu 1919, poté byly nutné rozsáhlé opravy a dezinfekce budovy v důsledku umístění vojáků s plicními chorobami. Vyučování bylo v budově zahájeno až ve školním roce 1919/20.

Po roce 1918 došlo k důležité změně – zrovnoprávnění studentek se studenty. Dívky do té doby studovaly na gymnáziu pouze jako externistky či privatistky, a to v omezeném počtu, například v roce 1909/10 působila na ústavu jedna privatistka, v roce 1910/11 čtyři a v roce 1911/12 deset privatistek.

Zrovnoprávnění se na gymnáziu projevilo teprve postupně v souvislosti s existencí šestitřídního dívčího lycea. To bylo v Kostelci založeno roku 1906, neopravňovalo však pokračování ve studiu na vysoké škole. Aby nedošlo k přílišnému úbytku studentek dívčích lyceí, byl vydán výnos zemské školní rady z 28. 5. 1920 o omezení přijímání dívek na chlapecké střední školy. Po vlně nevole veřejnosti byl ve stejném roce výnos zmírněn a jistý počet žákyň převeden z lycea na reálné gymnázium, aby tím však neutrpělo dívčí lyceum. Přesto začalo mít lyceum existenční potíže, 30. června 1927 bylo zrušeno a všech šest tříd této školy bylo převedeno na reálné gymnázium, kde se stalo reformně reálnými pobočkami.

Mimo náboženství římsko – katolického a evangelického (českobratrské církve evangelické) se od 4. 5. 1921 na škole začalo s výukou náboženství církve československé. Dále bylo vyučováno židovské náboženství, jehož výuka byla ukončena za protektorátu a po válce na ni nebylo navázáno.

Gymnaziální tělocvična byla už v roce 1913 uznána za nevyhovující a zdravotně závadnou a obsazení budovy vojenskou nemocnicí v době 1. světové války její stav ještě zhoršilo. Proto bylo rozhodnuto prodloužit pravé křídlo budovy a zřídit v něm novou tělocvičnu v těsném sousedství staré. Se stavbou se mělo začít ve školním roce 1937/38, ale tehdejší politické poměry to nedovolily. Město provizorně propůjčilo ústavu ve školním roce 1934/35 prostranství pro sportovní hřiště v parku, kde kdysi stávala botanická zahrada.

V době protektorátu čekaly české školy těžké časy. Státní ministr K. H. Frank 15. srpna 1940 nařídil, že musí být výrazně zredukovány, další pokyn k redukci českých středních škol vydal následně i říšský protektor K. von Neurath 27. června 1941. Do konce roku 1942 bylo uzavřeno 70 % všech českých středních škol a z obecných škol smělo být na střední školy přijato pouze 10 % žáků. V době heydrichiády se perzekuce ještě vystupňovala. Důvěrné instrukce nařizovaly, že při maturitách na českých školách musí propadnout 20 % žáků. Ve školním roce 1942/43 vešlo v platnost nařízení, aby ze 4. třídy bylo vyloučeno 40 % žáků a 50 % žákyň. Počet žáků přijímaných do 1. třídy byl stanoven na 35 žáků a 5 žákyň a o jejich přijetí rozhodoval zvláštní německý pozorovatel, který ve zvláštním táboře, kde byli umístěni žáci hlásící se na gymnázium, vyřazoval „neárijské“ typy. Na jaře 1943 povolal pracovní úřad k výkonu pracovní povinnosti 28 žáků a 2 žákyně osmých tříd a umístil je v továrnách. Ti pak dostali záznam o dospělosti na vysvědčení na odchodnou bez maturitní známky. Počet žáků na gymnáziu v době protektorátu stále klesal, až se na začátku školního roku 1944/45 zastavil na čísle 286 studentů z původních 487 žáků ve školním roce 1938/9.

Škola se potýkala i s nedostatkem učitelů. Někteří byli předčasně penzionováni, jiní pod různými záminkami (zkouška z němčiny, služební důvody, zdravotní stav) propouštěni ze služby, profesor Josef Langpaul byl dokonce zatčen a vězněn. Něktěrym kantorům se ke konci války nevyhnulo ani totální nasazení.

Ve školním roce 1943/44 bylo v budově gymnázia umístěno německé dívčí gymnázium pro dívky z vybombardovaných území v okolí Berlína, z tohoto důvodu museli mít čeští studenti omezené vyučování. V lednu 1945 byla gymnaziální budova zabrána zcela, nejprve pro

vojsko a poté pro německé uprchlíky. Výuka probíhala v provizorních prostorách rozptýlených po celém městě až do 28. května 1945. Po 10. červnu 1945 byla budova uvolněna a po vyčištění a dezinfekci se v ní od 19. června začalo opět vyučovat.

Éru Státního reálného gymnázia v Kostelci ukončil nový školský zákon z 21. dubna 1948, který přinesl velké změny do tehdejšího školství. Od školního roku 1949/50 pokračovalo gymnázium jako čtyřleté pod názvem Gymnázium v Kostelci.

Funkce původce:

vzdělávání

osvětová a kulturní činnost

sociální péče a charitativní činnost

Normy – konstitutivní:¹⁴

Výnos ministerstva kultu a vyučování 16. 9. 1849, č. 339 ř. z., organizační nástin pro gymnázia a reálky (schválen císařským nařízením č. 6545, č. 393 ř. z., novelizováno 14. 5. 1869, č. 62 ř. z. a 2. 5. 1883, č. 53 ř. z., nálezem nejvyššího správního soudu z 18. 6. 1930, č. 10315, nabytí moci zákona)

Schválení přeměny výnosem ministerstva č. 29216 z 31. 12. 1909

Vládní výnos č. 6636 z 12. 3. 1919, o školském (kázeňském) řádu

Výnos Zemské školní rady č. 43558 z 28. 5. 1920, omezení přijímání dívek na chlapecké školy v místech dívčích lyceí

Vládní výnos č. 109624 z 31. 10. 1922, zrušení dívčích lyceí jako typu veřejné školy

Nařízení K. H. Franka z 15. 8. 1940, a nařízení K. von Neuratha z 27. 6. 1941, redukce českých středních škol,

Nařízení ministerstva školství č. 98445 z 6. 8. 1941, o změně organizace českých středních škol

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)

Vládní nařízení 197/1948 Sb., o výchovných a vzdělávacích oborech a naukách na gymnasiích

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

Pedagogický sbor se skládal z gymnaziálních profesorů a učitelů.

Římsko – katolickému náboženství vyučovali zástupci z řad stálého učitelského sboru, externisty bylo vyučováno evangelické náboženství (evangelický farář v Kostelci), židovské náboženství (městecký rabín) a náboženství církve československé (duchovní správce z Holin, farář z Kostelce).

První školník placený státem nastoupil na ústav v listopadu roku 1912. Toto místo zastávali definitivní školníci, podúředníci nebo výpomocní školní sluhové, ve školním roce 1938/39 pomocný zřízenec.

V květnu 1945 byla ustavena závodní rada, předsedou byl zvolen profesor Langpaul jako prostředník mezi sborem a vedením ústavu. Žáci si zvolili studentskou radu a v každé třídě byl zvolen sociální, samosprávný, kulturní a tělovýchovný referent. Nově se též ustavilo rodičovské sdružení.

Ředitelé a zatímní správci:¹⁵

Steihauser Josef, ředitel 1909 – 1925

Beneš Antonín, zatímní správce 1916 – 1917

¹⁴ Normy je třeba vždy uvádět konkrétně k dané škole. Uvádí se jen normy zásadní pro organizaci školy.

¹⁵ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Městský park čp. 274/IV, 1909 – 1914, 1919 – 1949; Kostelec, U Muzea 86/I, 1914 – 1919

Geografická působnost: – ¹⁶

Nadřazená korporace: Rakousko 1867 – 1918. Ministerium für Kultus und Unterricht (Vídeň, Rakousko: 1867 – 1918), datace vztahu: 1909 – 1918

Nadřazená korporace: Československo. Ministerstvo školství a národní osvěty (Praha, Česko : 1918 – 1939), datace vztahu: 1918 – 1939

Nadřazená korporace: Protektorát Čechy a Morava 1867 – 1918. Ministerstvo školství a národní osvěty (Praha, Česko : 1939 – 1945), datace vztahu: 1939 – 1945

Nadřazená korporace: Československo. Ministerstvo školství (Praha, Česko : 1945 – 1968), datace vztahu: 1945 – 1948

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 60, Jubilejní program C. k. reálného gymnázia v Kostelci za školní rok 1913

PLACHT Otto, HAVELKA František. *Příručka školské a osvětové správy*. Praha, 1934.

Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování školských fondů

¹⁶ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Gymnázium

Preferovaná forma jména:¹⁷ Gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1948 – 1953)

Typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:¹⁸

Gymnasium Kostelec

Vznik:

datace vzniku: 1. 9. 1948

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: *předchůdce:* Reálné gymnázium a vyšší gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1871 – 1909)

Zánik:

datum zániku: 31. 8. 1953

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: *nástupce:* Gymnázium Kostelec (Kostelec, Kostelec Česko : 1948 – 1953)

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Nový školský zákon z 21. dubna 1948 přinesl velké změny do tehdejšího školství. Školy 3. stupně pro mládež starší 15 let byly rozděleny do dvou skupin – na povinné a výběrové. První skupinu zastupovaly základní odborné školy, druhou jednak odborné školy se studijní dobou kratší než čtyřletou, jednak vyšší střední školy se studijní dobou nejméně čtyřletou (vyšší odborné školy a gymnázia). Vyšší odborné školy měly zpravidla 4 ročníky s možností prodloužení studia na 5 let a gymnázia 4 ročníky.

Od školního roku 1949/50 je tedy gymnázium čtyřleté. Tento zákon rovněž zrušil veškeré školní fondy a nadace, které existovaly při školách a správu gymnázií a středních škol převzal příslušný krajský národní výbor.

O prázdninách 1951 bylo z nařízení Krajského národního výboru v Pardubicích gymnázium přestěhováno do budovy bývalé dřevařské školy, do původní gymnaziální budovy se nastěhovala průmyslová škola strojnická, která byla do Kostelce dislokována z Hradce.

Další radikální změnu v systému československého školství znamenal školský zákon z 24. dubna 1953, jímž byla klasická gymnázia zrušena, a studium na gymnáziu bylo nahrazeno studiem posledních tří ročníků jedenáctileté střední školy. Tyto poslední tři ročníky byly výběrové a mohli do nich být přijati žáci, kteří úspěšně ukončili osmiletou střední školu nebo prvních 8 postupných ročníků jedenáctileté střední školy.

Funkce původce:

vzdělávání, osvětová a kulturní činnost

¹⁷ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

¹⁸ V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

Normy – konstitutivní:

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)

Vládní nařízení č. 197/1948 Sb., o výchovných a vzdělávacích oborech a naukách na gymnasiích

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)

Normy – působnost původce: –**Vnitřní struktury původce:**

V čele gymnázia stál po celé toto období jako ředitel Václav Kubát. V ústavu dále působili profesori a zatímní učitelé, o chod budovy se staral školník.

Vyučující si rozdělili mezi sebe správu jednotlivých sbírek na škole, a to profesorské a žákovské knihovny, dějepisné a zeměpisné sbírky, biologické sbírky, sbírky matematiky a geometrie, sbírku fyziky, dále sbírku chemie, výtvarnou sbírku, sbírku tělesné výchovy, hudební sbírku a sbírku technických dílen.

Ředitelé:¹⁹

Martin Kratochvíl 1945 – 1953

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Kostelec, Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Městský park čp. 274/IV, 1949 – 1951; Kostelec, Školní náměstí 238/II, 1951 – 1953

Geografická působnost: – ²⁰

Nadřazená korporace: Krajský národní výbor Prácheň (Prácheň, Prácheň, Česko : 1949 – 1990), datace vztahu od/do: 1949 – 1953

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci

Metodický pokyn č. x/2022 k archivnímu zpracování fondů školských fondů

¹⁹ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

²⁰ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Jedenáctiletá střední škola

Preferovaná forma jména:²¹ Jedenáctiletá střední škola v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1953 – 1961)

Typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:²²

JSS Kostelec, **typ formy jména:** zkratka/akronym

Vznik:

datace vzniku: 1. 9. 1953

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: předchůdce: Gymnázium v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1948 – 1953)

vztahy spojené s událostí Vznik: předchůdce: 1. Střední škola Kostelec (Kostelec, Kostelec, Česko : 1948 – 1953)

Zánik:

datum zániku: 31. 8. 1961²³

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: nástupce: Střední všeobecně vzdělávací škola Kostelec (Kostelec, Kostelec Česko : 1961 – 1968)

vztahy spojené s událostí Zánik: nástupce: 3. Základní devítiletá škola Kostelec (Kostelec, Kostelec Česko : 1961 – 1978)

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Nový školský zákon č. 31/1953 Sb. z 24. 4. 1953 o školské soustavě a vzdělávání učitelů radikálně změnil celou dosavadní soustavu základního i gymnaziálního školství, protože spojoval dosavadní národní a střední školy (někdejší měšťanky) s bývalými gymnázii, nyní zákonem zrušenými, do jediné školy. Jedenáctiletá střední škola poskytovala v prvních osmi ročnících základní všeobecné vzdělání a v posledních třech ročnících vyšší všeobecné vzdělání, odpovídající přibližně někdejšímu gymnaziálnímu. Byla přípravou především pro vysokoškolské studium. Poslední tři ročníky byly výběrové a mohli sem být přijati absolventi prvních osmi ročníků jedenáctileté školy nebo absolventi osmileté střední školy. Na školský zákon navázalo vládní nařízení č. 32/1953 Sb. ze dne 7. 5. 1953 o přeměně dosavadních škol na školy podle nového školského zákona. Dosavadní národní školy, střední školy a gymnázia se počátkem školního roku 1953 – 1954 přeměnily na všeobecně vzdělávací školy.

Kostecké gymnázium bylo vystřídáno jedenáctiletou střední školou, která vznikla spojením 6. – 8. postupového ročníku dosavadní 1. Střední školy Kostelec (tj. býv. obecné školy) a gymnaziálních tříd, které byly redukovány na tři. Bylo nutné změnit dosavadní formu práce

²¹ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

²² V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

²³ V případě školského zákona z roku 1960 je třeba upozornit, že zákon začal platit 28. 12. 1960, ale fakticky došlo k přeměně podle nového zákona až od nového školního roku.

ve vedení školy i sboru. Mění se učební plány i osnovy bývalých tříd gymnázia. Spojením tříd vznikl školní kolos, který čítal 1200 dětí. Od roku 1953 měla JSŠ dvě budovy gymnaziální a budovu na Stalinově třídě. Veliká škola vyžadovala i početný sbor. Počet učitelů přesáhl přes 40 a správních zaměstnanců bylo sedm.

Jedenáctiletky (reps. dvanáctiletky) však nesplnily naděje v ně kladené a od školního roku 1961 – 1962 byly rozděleny podle místních poměrů na základní devítileté školy (ročníky 1. – 9.) a nejvyšší tři třídy, nyní střední všeobecně vzdělávací škola. Stalo se tak na základě školského zákona č. 186/1960 Sb. z 15. 12. 1960 o soustavě výchovy a vzdělávání. Z kostelecké jedenáctiletky vzniká 3. ZDŠ a střední všeobecně vzdělávací škola.

Funkce původce:

vzdělávání, osvětová a kulturní činnost

Normy – konstitutivní:

Zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)

Zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

V čele gymnázia stál po celé toto období ředitel, kterému podléhal učitelský sbor. O chod budovy se staral školník.

Ředitelé:²⁴

Miloš Charvát 1953 – 1961

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Kostelec, Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Školní náměstí 238/II, 1951 – 1953

Geografická působnost: –²⁵

Nadřazená korporace: Krajský národní výbor Prácheň (Prácheň, Prácheň, Česko : 1949 – 1990), datace vztahu od/do: 1953 – 1961

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci

Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování školských fondů

²⁴ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

²⁵ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Střední všeobecně vzdělávací střední škola

Preferovaná forma jména:²⁶ Střední všeobecně vzdělávací střední škola (Kostelec, Kostelec, Česko : 1961 – 1969)

Typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:²⁷

SVVŠ Kostelec, **typ formy jména:** zkratka/akronym

Vznik:

datace vzniku:²⁸ 1. 9. 1961

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: *předchůdce:* Jedenáctiletá střední škola v Kostelci (Kostelec, Kostelec, Česko : 1953 – 1961)

Zánik:

datum zániku: 31. 8. 1969

typ zániku: zrušením/změnou

vztahy spojené s událostí Zánik: *nástupce:* Gymnázium Františka Palackého Kostelec (Kostelec, Kostelec, Česko : 1969 –)

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Novou úpravu školského systému provedl zákon č. 186/1960 Sb. z 15. prosince 1960 o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon), kterým se rušily jedenáctiletky, a namísto nich se ustavovaly střední všeobecně vzdělávací školy. Základní a střední vzdělání bylo tedy opět odděleno. Studium na střední všeobecně vzdělávací škole bylo určeno mládeži starší patnácti let a trvalo jen tři roky.

Kostelecká jedenáctiletka se podle tohoto zákona transformovala na SVVŠ (dříve 9. – 11. ročník) a 3. základní devítiletou školu (dříve 1. – 8. ročník). SVVŠ Kostelec měla přírodovědné zaměření a koncem šk. roku 1961 jí navštěvovalo 412 studentů.

Další výraznější změnu stávající školské soustavy přinesl zákon o gymnáziích z roku 1968, který za účelem zvýšení úrovně středoškolského stupně vzdělání obnovil gymnázia. Namísto dosavadní tříleté docházky ji prodloužil na původní čtyři roky. Vznikala počínaje školním rokem 1968/1969 přeměnou z dosavadních středních všeobecně vzdělávacích škol, přičemž zřizovatelem zůstávaly krajské národní výbory.

Funkce původce:

vzdělávání, osvětová a kulturní činnost

Normy – konstitutivní:

Zákon č. 186/1960 Sb. z 15. 12. 1960 o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)

²⁶ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

²⁷ V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

²⁸ V případě školského zákona z roku 1960 je třeba upozornit, že zákon začal platit 28. 12. 1960, ale fakticky došlo k přeměně podle nového zákona až od nového školního roku.

Zákon č. 168/1968 Sb. z 19. 12. 1968 Sb. o gymnáziích

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

V čele gymnázia stál po celé toto období ředitel, kterému podléhal profesorský sbor. O chod budovy se staral školník.

Ředitelé:²⁹

Jaromír Vlček 1961 – 1973

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Kostelec, Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Školní náměstí 238

Geografická působnost: –³⁰

Nadřazená korporace: Krajský národní výbor Prácheň (Prácheň, Prácheň, Česko : 1949 – 1990)

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci
Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování školských fondů

²⁹ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

³⁰ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Gymnázium

Preferovaná forma jména:³¹ Gymnázium Františka Palackého Kostelec (Kostelec, Kostelec, Česko : 1969 –)

Typ formy jména: úřední

Variantní forma jména:³²

GFP, **typ formy jména:** zkratka/akronym

Gymnázium Kostelec, **typ formy jména:** úřední

Vznik:

datace vzniku:³³ 1. 9. 1969

typ vzniku: změnou předchůdce

vztahy spojené s událostí Vznik: předchůdce: Střední všeobecně vzdělávací střední škola (Kostelec, Kostelec, Česko : 1961 – 1969)

Zánik:

datum zániku: –

typ zániku: –

vztahy spojené s událostí Zánik: nástupce: –

Stručná charakteristika: škola středního vzdělávání

Dějiny původce:

Zákonem ze dne 19. prosince 1968 byla opět zřízena gymnázia a na základě rozhodnutí ministerstva školství bylo již od 1. září 1968 možno přejít, počínaje prvními ročníky, na čtyřletý cyklus vyučování, jestliže o to sami rodiče žáků požádali. Proto ve školním roce 1968/69 byly první tři ročníky organizovány jako gymnázium, ostatní třídy zůstaly organizovány jako střední všeobecně vzdělávací škola.

V roce 1969 bylo škole povoleno užívat čestného názvu „Gymnázium Františka Palackého“.

Léta normalizace se projevovала na gymnáziu politickými prověrkami a školeními, nucenou zvýšenou aktivitou studentů ve svazu mládeže, upřednostňováním orientace na Sovětský Svaz a tím i na ruský jazyk.

Od 80. let 20. století byly ve třetích a čtvrtých ročnících zaváděny bloky odborné přípravy v oboru strojírenství, zemědělství, stavebnictví a programátorství, o něco později i s experimentálním zaměřením na kulturně výchovnou činnost a administrativu. Ve čtvrtém ročníku byl zaveden systém volitelných předmětů – seminářů a cvičení.

Od školního roku 1986/87 se nově vyučoval předmět informatika a výpočetní technika. Na druhé straně ovšem zanikla jako povinný předmět latina, ubylo výtvarné a hudební výchovy a byla podceňována výuka cizích západních jazyků.

³¹ Viz ZP kap. 9.3.1. Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje podle přílohy č. 14. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v příloze č. 10.

³² V prvku se uvádí všechna další zjištěná jména, zkratky, akronymy, jazykové a gramatické varianty jména a změny jména. Doplnky se již neuvádějí, jsou – li shodné s PREF.

³³ Zákon začal sice platit 22. 12. 1968, ale dosavadní střední všeobecně vzdělávací školy postupně fakticky zanikaly tak, že od školního roku 1969/1970 (u některých škol však už od 1. 9. 1968 na základě rozhodnutí ministerstva) na nich nebyly zřizovány první ročníky SVVŠ, ale přecházelo se na čtyřletý cyklus; studium na středních všeobecně vzdělávacích školách dobíhalo pouze ve vyšších ročnících.

Po roce 1989 došlo k několika výrazným změnám. Došlo k částečné výměně pedagogického sboru a především ke změně ředitele školy v roce 1990. V souladu s celostátními tendencemi se škola stala postupně apolitickou, byla posílena výuka angličtiny, němčiny a francouzštiny, do českého jazyka a literatury byla zařazována výuka o autorech z exilové a samizdatové literatury, podstatně byla omezena odborná příprava a souvislá praxe v těchto odborných předmětech byla zrušena. Odpadlo ideově politické vzdělávání, podařilo se vytvořit podmínky pro vznik víceletého gymnázia. Došlo ke změnám v osnovách společenskovědních předmětů.

Funkce původce:

vzdělávání, osvětová a kulturní činnost

Normy – konstitutivní:

Zákon č. 168/1968 Sb. z 19. 12. 1968 Sb. o gymnáziích

Vyhláška ministerstva školství č. 103/1969 Sb. z 29. 7. 1969 o organizaci gymnázií a studia na nich

Zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění zákona č. 258/1996 Sb.

Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství

Novela školského zákona č. 171/1990 Sb. z 3. 5. 1990 o vzniku víceletých gymnázií

Zákon č. 258/1996 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon)

Normy – působnost původce: –

Vnitřní struktury původce:

V čele školy stojí ředitel a jemu podléhá k roku 2019 přibližně 40 pedagogů včetně dvou zástupců, třech hospodářských pracovníků a pěti provozních zaměstnanců. Ke škole je přidružena školní jídelna.

Ředitelé:³⁴

Karel Strádal 1973 – 1986

Jiřina Šlemrová 1986 – 1990

Vztahy:

Sídlo korporace: Kostelec (Kostelec, Česko), identifikátor; **poznámka:** adresa Kostelec, Školní náměstí 238 1961 – 1971; Palackého 290 od 1971

Geografická působnost: –³⁵

Nadřazená korporace: Krajský národní výbor Prácheň (Prácheň, Prácheň, Česko : 1949 – 1990), datace vztahu od/do: 1969 – 1990

Nadřazená korporace: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (Praha, Česko : 1990 –), datace vztahu od/do: 1990 – 2002

Nadřazená korporace: Krajský úřad Prácheňského kraje (Prácheň, Prácheň, Česko : 2002 –), datace vztahu od: 2002

³⁴ V rámci vnitřních struktur původce není povinné.

³⁵ Neuvádí se, přesně ji lze vymezit jen u základních škol.

Autor záznamu: Mgr. Jan Novák

Zdroje informací:

fond Gymnázium Kostelec, inv. č. 63, almanach Sto deset let Gymnasia v Kostelci
Metodický pokyn č. x/2023 k archivnímu zpracování školských fondů